

Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)

Az interjú készítette és szerkesztette:
dr. Timár Lajos és Szilágyi Zsolt
Debrecen, 2010. augusztus-november

Család

Édesapám 1898-ban született Nádudvaron. Hárman voltak testvérek. Nagypapám postás volt. Nagyanyám korán meghalt. Nagypapám nem nősült meg újból, hanem ő nevelte fel a gyerekeket. Volt egy nővérük, akit Terézkének hívtak, és mikor már nagyobbacska volt, belépett az anya helyett, ő nevelte fel az édesapámat és őneki a testvérét. Aztán Terézke tüdőbajban meghalt, édesapámék már nagyobbak lettek, aztán hogy s mint, én azt nem tudom.

Édesapám 1918-1920 körül, elég korán, fiatalon megnősült, olyan 20 éves lehetett. Elvette feleségül édesanyámat, Várady Máriát, aki nála is 7 évvel fiatalabb volt. Az ő édesanyja volt Várady Zsuzsánna. A nagymama nem esküdött meg a férjével, és így édesanyám az édesanyjának a nevét kapta. Majd aztán édesanyám hogy férjhez ment, édesapámnak dolgoznia kellett, ahol most a Mester utcai templom van. Ott, azon a környéken az egész rész egy nagy, hatalmas tűzifa és építőipari kereskedőtelep volt, magán kereskedői kézben. Egy fatelep volt, ahol építőanyagok is voltak. Hogy édesapám milyen iskolákat végzett, azt nem tudom, de valamit kellett végeznie, mert odakerült mint könyvelő. Ott volt hosszú ideig, de mivel már ez a tulajdonos egy idős úr volt, nem bírta továbbvinni a vállalkozást. Senki nem volt a családjából, aki ezt a telephelyet átvegye – és akkor édesapám onnan eljött. Volt a Rákóczi utca 2. szám alatt egy Grünberger nevű cipőkereskedő, és akkor odament édesapám dolgozni. Ez körülbelül 1930 körül, 1930-32 körül lehetett, pontosan nem tudom. Aztán nem tudom, mi volt a probléma, a pénz kevés volt, vagy mi, ezt sem tudom, a lényeg az, hogy utolsó előtti munkahelye édesapámnak a Providencia Biztosító volt. Odament tisztviselőnek, aztán jött a háború, és pont.

Hárman voltunk testvérek. A nővérem született 1923-ban, én 1925-ben, a húgom pedig 1929-ben. Ő kicsi volt, öt évvel volt fiatalabb nálam. Ő már a háború után ment

férjhez. Őneki a férje pincér volt a Bikában. Szüleink, akár édesapám, akár édesanyám nagy szeretetben neveltek a maguk egyszerűségében. Hogy mondjam? Akkor az emberek úgy a sorsukba belenyugodtak. Az olyan természetes volt, hogy én szegény vagyok, vagy középosztálybeli vagyok vagy egy kicsit magasabb. Nem volt ez a rivalizáció. Nem, mindenki elfogadta a maga társadalmi helyzetét, amiben ő élt, amiben ő volt. Szépen éltünk, egyszerűen éltünk, harmóniában éltünk.

Többnyire főzeléket ettünk hétköznap. Vasárnap volt hús, és kész. Aztán már később, mikor már mi elmentünk dolgozni... A nővérem fodrász lett. Ő is kapott egy kis borraivalót, akkor már saját magát ruházta. Én meg kint voltam a klinikán, megint nem kellett kosztolni, saját magamat tartottam el. A húgom volt egyedül, akkor már mégiscsak könnyebb volt a szüleimnek. Két személytől felszabadultak, akkor már könnyebb volt nekik az élelmezés. De mikor mi még otthon voltunk, csak öt ember volt, és édesapám csak egyedül keresett.

Gyerekkor

A nagybátyám, édesanyám testvérének a férje, Monoki Mihály, az nagyon jó nevű festőmester volt. Nagyon jó nevű! Édesanyámnak a testvére, Várady Sándor is jó hírnévben volt, ő is festő volt. Ők a gazdasági válság alatt egyáltalán nem dolgoztak, hanem így csoportosan valahol, gondolom, összegyűltek, és akkor vitték őket vákáncsolni [*erdőt telepíteni – a szerk.*] ki az akácerdőbe szükségmunkára – ezt tudom. Élni nehezen éltünk, azt is tudom. Mint gyerekek, nagyon nehezen éltünk. Pedig édesapám nem keresett rosszul, én úgy hallottam. Hogy mennyit, arról fogalmam sincs, csak azt tudom, hogy a nővérem kapott mindig egy cipőt vagy egy télikabátot, vagy ruhát, azt mindig örököltém én, utánam örökölte a húgom. És az volt csak, egy pár magas szárú cipő télen-nyáron, tavasszal-ősszel.

Ekkor egy szoba-konyhás, spájzos lakásban éltünk négyen-öten, amit a szüleim béreltek a 20-as évek végén. Akkoriban ki volt az ablakokba írva: kiadó, kiadó, kiadó. Mindig az úgy volt, hogy megkereste a lakó a tulajdonost, és mondta neki, hogy ez a kiadó, nézzék meg. Ha megfelelt, megegyeztek az árban, és akkor ott laktak mindaddig, amíg azt nem mondta a házigazda, hogy megemeli a bért. Aztán az vagy imponált, vagy nem, vagy esetleg jobb anyagi körülmények közé került a bérlő, mint

édesanyámék is. Mert a Kurucz utcáról elköltöztünk a Dembinszky utcára, onnan meg a 30-as évek elején beköltöztünk a Széchenyi 42. alá, mert már — gondolom én — kicsit anyagilag könnyebb volt. Ez már nagyobb lakás volt. Ebben volt szintén szoba-konyha, és volt egy picike előszoba meg spájz. De fürdőszoba, ilyesmi semmi nem volt. Udvara is csak kicsi volt, de 18 lakó lakta.

Ez a ház Temesvári Gézáé volt. Nagyon gazdag ember volt, a Kandia 5. szám alatt volt neki szintén saját háza, egy nagyon szép háza, még most is nagyon szép, egy patinás ház. Ez a Széchenyi utcai ház megint a saját tulajdona volt, gondolom azért, hogy kiadja lakóknak, és a lakók meg fenntartsák a ház állagát. Ebből élt, de emellett állása is volt fent a városházán, egy magasabb beosztásban volt. De ő nagyon rendes ember volt. Itt nagyon sokáig laktunk. Emlékszem, itt szivar alakú, szép vaskályhánk volt. Akkor azok mentek. A túlsó oldalt volt szemben velünk egy zsidó üzletember, Grünfeld Salamon. Ahogy mi így laktunk a baloldalt, a jobboldalt volt ez az üzlet. Abba az üzletbe jártunk, meg ahol a benzinkút van, azzal szemben is van most is egy fűszerbolt. Erre a két helyre jártunk. Kenyérért meg idejártunk, ahol most is kóser kenyeret sütnék, ott van egy zsidó pék. Akkor is zsidó pék volt, akkor is odajártunk kenyérért.

A zsidók nagyon rendesek voltak. Hogy mondjam? Akkor ez nem is volt úgy probléma. Én nem emlékszem rá, hogy lett volna atrocitás Debrecenben. Mint ahogy mondtam, édesapám elment ehhez a Grünbergerhez dolgozni, és nem volt semmi baj soha. Sőt! Hát, hogyha a libát tömik, és mellé megy, akkor azt mondják, hogy tréfli, azt nekik nem szabad megenni, és akkor mindég azt mondta apunak: „Molnár úr, olyan rendes munkaerő, tudom, hogy három gyereke van, és tudja mit? Vigye haza a libát, és szép lassan a fizetéséből levonom. És akkor tudom, hogy apu azt hazahozta. Én csak azt tudom, hogy a Grünberger mivelünk nagyon rendes volt. A fűszeres meg a kenyeres, amarra a Szepességi sarkán meg a Széchenyi sarkán lévő, az magyar volt. De mivel az ott volt a szánkban, ott volt az utcánkban, az olyan természetszerű volt, hogy akkor mi oda jártunk.

Ellenben emlékszem egy olyan eseményre a 30-as évekből, hogy egyszer mi a Nagytemplom környékén voltunk, és akkor lovas rendőrök körbevették a Nagytemplomot, mert nagyon sok tömeg gyűlt a Nagytemplom körül, de nem tudom, hogy mi-

ért. *[Alighanem annak a széleskörű felháborodásnak lehettek szemtanúi, amikor a Nagytemplomot megszenségtelenítették a 30-as évek közepén azzal, hogy valakik betörték és emberi ürüléket helyeztek el ott – a szerk.]* És akkor kihívták a rendőrséget, a lovas rendőröket, – de nem kevesen, nagyon sokan voltak. És tudom, hogy megálltak az emberek a bejáratnál, és felmentek a rendőrök a lépcsőn. Felmentek a lépcsőn és kardlapozták az embereket. De hogy miért, nem tudom. Csak tudom, hogy anyu megfogta a kezünket – mert ketten voltunk a nővéremmel –, és akkor édesanya mondta, hogy gyerekek, menjünk innen. De mi nem akartunk menni, mert nekünk tetszett az a mozgékonyság. Tudom, hogyan gázoltak bele az emberekbe, a tömegbe a lovakkal meg a kardokkal, – láttam.

Iskolák és az első munkahely

Rákóczi utcára jártam elemi iskolába, de mi a Dembinszky utcán laktunk, az Árpád téri templom környékén, az iskolától úgy egy kilométerre. A nővéremmel együtt jártunk oda. Akkoriban, a 30-as évek elején az iskolát valami oknál fogva tatarozni kezdték, és a lényeg az, hogy ott is jártunk, majd a Csapó utcára áttették az iskolát. Ott is probléma lett, akkor megint áttették az iskolát a Kossuth utcára. Aztán mi a hatodikból átmentünk a polgáriba, a Dóczyba, és ottan fejeztük be az iskolát. Azt már nem tudom, hogy a nővérem elvégezte-e mind a négyet, vagy csak hármat. Hogy a férjét megismerte, és abbahagyta-e a polgárit, azt már nem tudom pontosan. A férje egyébként repülőtiszt volt. A lényeg, hogy tovább nem mentünk gimnáziumba.

Itt aztán a polgáriban feltűnő volt, hogy a szegényebb gyerek nem úgy öltözködött, és a tanároknak nem úgy imponált, mert mentek a tanároknak a csomagok, ment az ajándék, éppúgy, mint most. Ezáltal kedvenc volt a gyerek. Mi szegények voltunk. Az egyik gyerek szépen járt, a másik kevésbé. Jó, hogy még talán jobban is tanult a szegényebb gyermek, de... Egyébként a polgári abszolút jó iskolatípus volt. Erős volt. A földrajz, a vallás, az ének meg a torna volt a kedvenc tantárgyam. Tamás Ferenc volt a vallástanár, a felesége a kollégiumban könyvtáros volt. De tanított még a Nyári Zsuzsa, aztán volt a Sántha Kámán professzor feleségének, a Majerszky Kláriának az édesanyja, Bunitai – talán úgy hívták.

Amikor elvégeztem a polgári iskolát, akkor elmentem a klinikára; ahol most van az urológia, ott volt a zöldkeresztes testvérképző, és én ott végeztem. Az zöldkeresztes testvérképző volt, nem vöröskeresztes, ott végeztem, 2 éves vagy 3 éves képzés volt. Akkor volt nekünk egy körzeti orvosunk, akinek a Csapó utca 19. alatt volt a rendelője, oda tartoztunk a Széki tanár úrhoz. De ő közben dolgozott az Idegklinikán, és tudta, hogy én odajárok, és tudta, hogy mikor végzek, és akkor kérdezte, hogy hova megyek dolgozni. Mondtam, hogy fogalmam nincs. Ő tegezett, mert kiskölyök koromtól kezdve odahordtak meg a szüleink is odajártak, és akkor azt mondta: „Idefigyelj, Kató! Én dolgozom az Idegklinikán is, ott vagyok tanár. (Otthon közben csinálta ezt a magánrendelését bizonyos napokon.) Megpróbállak betenni oda, oda bejössz?” „Hú — mondom —, az Idegklinika az egy furi hely nekem, hát nem nagyon...” „Gyere el, próbáld meg, meglátjuk.” Elmentem a megbeszélte időben, és ott akkor betettek a diliosztályra. Ott voltam egy hónapig. És akkor megkérdezte tőlem, hogy: „Na hát hogy passzol neked?” Mondom: „Tanár úr, valahol dolgoznom kell, valahol meg kell szoknom, válogatásra nem nagyon van módom. Ha maradhatok, akkor maradok.” Akkor öt évig, végig a háborúig, 1944-ig ott dolgoztam, – a nyílt osztályon is, a zártosztályon is. Jóleső érzés, mert egy hónap után odatettek osztályvezetőnek, ám jött közben a háború, és akkor én eljöttem. Édesanyám közben otthon volt, nem dolgozott sehol. Édesapám meg katona volt. Mikor édesapám meghalt, akkor a háború után ment el csak dolgozni édesanyám.

Közben Sántháékat nagyon, nagyon jól ismertem. Egy évig velük voltam, lehettem úgy 18 éves forma. Akkor született önekik a kisfiuk (mert 1942-ben házasodtak össze), aki később öngyilkos lett. Úgy látszik, az Úristen úgy valahol vezetett már attól az időtől kezdve is, mert egyszer — hogy minek folytán, nem tudom — hivatott a felesége, a Majerszky Klára, aki 10 évvel volt nálam idősebb, s ott volt adjunktus a Neurológiai Klinikán, később ő is professzor lett.¹ S kérdezte, hogy nem gondolom-e, hogy ez nekem — mert ugye, egy fél évig a nyílt osztályon, egy fél évig a zártosztályon voltunk — nagyon kemény munka. Az egyik ezért, a másik meg azért. Akkor már megszületett a kisfia. Nagyon kicsi volt, és mondta, nem volna-e kedvem otthagyni az osztályt és a kisfiára vigyázni. Én nagyon meglepődtem és mondtam, hogy én nem értek a gyerekekhez. Azt mondta, hogy ő meg még annyira se. Majd

¹ Csiba László – Várady Géza: Búcsú Majerszky Klára professzortól. Ideggyógyászati Szemle 2008. 61. (7–8. sz.) 2–3. (Lásd még: http://www.elitmed.hu/upload/pdf/bucusu_majerszky_klara_professzortol-117.pdf)

valahogy ketten elboldogulunk. És akkor ott voltam övelük 1944-ig, amíg nem jött a bombázás. Mikor már jött a bombázás, akkor hazajöttem anyósomékhöz.

Udvarlás

Közben, a munka mellett se módom, se természetem nem volt arra, hogy eljárjak szórakozni, sőt a férjemet már akkor ismertem, mi több, már 12 éves koromban ismertem, akkor még ő is gyerek volt. Akkor még itt laktunk a Dembinszky utcán, közel az Ótemetőhöz, s nem kerültük meg a temetőt, hanem a temetőn keresztül jártunk, mikor iskolába mentünk, vagy mikor jöttünk haza. Akkor oda már nem temetkeztek, akkor már megvolt a köztemető, azt hiszem, de nem tudom biztosan. Lényeg, ott jártunk iskolába. És a fiúk fociztak. A nővérem egy osztállyal vagy két osztállyal (mán ezt se tudom pontosan) feljebb járt, és járt vele egy kislány, és az is arrafele lakott.

Akkor a férjem a piaristákhoz járt, volt nekik ilyen barna egyensapkájuk. Jöttek a fiúk keresztül a temetőn, lerakták iskola után a táskát és nekiálltak ott focizni. Mi ezt a jelenetet többször láttuk. És akkor épp kiszúrtam a férjemet. Jaj, mondom a nővéremnek, meg Kabai Mancinak – úgy hívták azt a kislányt – nézzétek már, de helyes ez a kisfiú! Hova járhat ez, kiknek van ilyen egyensapkájuk? És akkor mondták: Hagyjad, ő katolikus, a piaristákhoz jár. Hát azt mondom: Mit baj az? Szép kisfiú, szép kisfiú, énnekem nagyon tetszik. És akkor megbök a nővérem, hogy hallgassak, mert ez a Kabai Mancsi mán egypárszor beszélgetett vele, nehogy megverjen. Jó, abbamaradt.

Egyszer fodrásznál voltam, és így, ahogy leülök a tükörhöz, csinálta a hajamat a nő, a hátam megett ott volt a másik oldalt a férfi rész. Ahogy belenézek a tükörbe, a férjemnek a tekintetével találkoztam. Hú, mondom, de ismerős ez a „férfi! Nem ismerem fel. Ő hamarabb készen lett, én egy kicsivel, pár perccel később, s mikor kijöttem, ő megvárt az ajtóban. Ott volt egy villanypózna, s ott a hátát megvetve megvárt. És akkor köszönt: Szervusz! Mondom: Szervusz, te ki vagy? Azt mondja: Valahonnan ismerlek téged. Hol laktok, merre laktok? Ezek szerint ő is csak látott, csak én nem figyeltem rá. És itt megkezdődött az ismeretség. Na, így alakult.

Akkor zshivány volt, mert négy évvel volt idősebb (én 16 éves voltam akkor), és egy kislánynak csapta a szelet. Lényeg az, hogy ő azt mondta énnekem, hogy nincs senkije. Hát jártunk együtt vagy egy fél évig körülbelül. Én nagyon belehabarodtam, de őneki megvolt a másik kislány, és egyszer azt mondta nekem, hogy ámen. Én ugye, nagyon bánatos lettem, elkeseredtem, hogy nekem senki többet nem kell. Szokás szerint meghalok... összedőlt a világ, mert az udvarlóm volt a mindenem. S akkor mindenemet eladtam, feketébe öltöztem, gyászba öltöztem. Szóval nagy marhaságokat csináltam.

Édesapám – mivel akkor már, a 30-as évek végén a nyugdíj felé járt – a Közútnál dolgozott, és Szilágycsehbe [*Szilágy megye, Románia – a szerk.*] helyezték, nem volt itthon. Én voltam itthon meg a húgom, mert édesanyám is elment édesapámmal, hogy ne legyen egyedül. Mikor édesapámék hazajöttek édesanyámmal, jöttem haza a Széchenyi utcán, ők meg jöttek az állomástól. Ezt nem felejttem el. Édesapám körülbelül a Széchenyi utca 8. vagy 18. szám alatt elmegy mellettem. Csak megismert a járásomról. Odafordult oldalt és nagy kétségbeeséssel mondta – Katának hívott: „Ki halt meg a családban?” Mondtam, senki. És én már akkor nagyon megrémültem. Mondom, senki. „Akkor mért vagy feketében?” Mondtam, hogy Sanyi itt hagyott. Rám néz apa: „És akkor mért kellett feketébe öltözni?” – „Mert én meghaltam bánatomban.” Azt mondja: „Meg vagy te szédülve! Hát nem szégyelled el magadat! Szép kislány vagy, helyes kislány vagy, mért alázod így meg magadat?” Megfogott a karomnál fogva, bevitt a kapu aljába, összevissza pofozott, hajamnál fogva verte a fejemet a falba. Azt mondja: „Hát nem szégyelled magadat? Megalázni magadat egy fiúért! Nem egyet kapsz, tízet kapsz. Hagyd a csodába! Ne törődj vele!” Egyébként édesapám soha-soha nem vert meg, de akkor ez nagyon felbőszítette – áldott jó szülők voltak, mi is jó gyerekek voltunk. Végül megfogta a karomat, kihúzott vele a kapu alól, haza mentünk a lakásra, és ott megint korholt engem irtó módon. Én meg csak mondtam a magamét, ő is a magáét. Később kicsit magamhoz tértem. Apuéktól kaptam ruhát, a feketét meg szétcibálta apu, bedobta a szemetesbe.

Közben a férjem vőlegény lett. Gyűrűs vőlegény! De néha azért engem megkeresett, én meg mondtam, menj el. De elmondta a mondókáját, hogy nélkülem nem tud lenni, és hogy nem tud választani: ha ővele van, én hiányzom, ha énvelem van, ő hiányzik. „Na — mondom —, nekem ebből elég. Nem kell az én lelkivilágomat

felzavarni. Hagyjál békén! Ott vagy, ott vagy jó a másik helyen. Majd lassan meggyógyul a lelkem.” Közben az ő kapcsolatuk is véget ért. Úgy lett vége, hogy észrevette, hogy a kislánynak udvarol egy főhadnagy. Egy karpaszományos főhadnagy. Ő várta az egyik oldalt, a kislány meg jött ki, mert varrókislány volt, és látta, hogy egy főhadnagy le s fel járkált. Szélhámos volt ezek szerint a kislány. Na, és így kettészakadt a kapcsolatuk. Akkor 1942 felé visszajött hozzám, én meg tárt karokkal vártam; ha 18 év lett volna, akkor is vártam volna. Úgyhogy 62 évig éltünk együtt.

Akkor elkezdett udvarolni, de nem ilyen szabatosan, mint most szokás. Virágot? Ó nem. Nem volt arra pénz, meg akkor nem is volt divat. Ha megfogtuk egymás kezét, vagy megfogta a karomat... Hát már átölelni, az nagyon nagy szó volt. Megcsókolni? – egy pár méter futás után, amikor már ő is kidöglött, én is, kereket oldott, ott hagyott és elment. És én meg hazamentem sírva, hogy te bolond, mikor a nyavalya majd kitör, akkor hogy lehettél ilyen számár? Na, mondom, biztos elment, itt hagyott megint. Mi a csodáért nem engedted meg? – mondtam magamnak. És akkor vártam a napokat, hogy fog jönni, nem fog jönni. Eltelt egypár nap, és akkor jelentkezett, és én azt hittem, hogy felszállok a mennybe a boldogságtól. És akkor már boldogan megengedtem, hogy megcsókoljon. Akkor már nem szaladtam el. Nem én! Nem én! Jaj, dehogy! Sokkal jobban szerettem.

A házasságkötés bonyodalmai

Közben a vőlegényem vasúti főtiszt iskolára járt itt Debrecenben, mert a szülei a vagonyárnál voltak. A férjem édesapja a vagonyárnál volt géplakatos vagy valami ilyesmi. Az anyósom először a rendőrségnél volt tisztviselő, aztán férjhez ment és nem dolgozott. Visszatérve a férjemhez, ő is a hat elemít és a négy polgárit végezte el, mint én, és akkor ment erre a tiszti iskolára. Az állomáson volt egy ilyen hely, ahol tartották a tanfolyamot, és az utolsó hetek voltak, amikor végzett volna az a társaság, de akkor 1944 nyarán jött a bombázás, és az „elsimította” az egészet. Odalett az egész Nagyállomás, az egész mindenség, minden szerteszéjjel foszlott. S mivel nem volt végzettsége, és nem volt piros könyve [*kommunista pártkönyve – a szerk.*] sem, a férjemet ide-oda dobták 1945 után.

A bombázások után néhány hónappal, 1944. december 23-án egybekeltünk. Én református vagyok, a férjem katolikus, ami problémát okozott a házasságkötéskor. Apósomnak a szülei sokan voltak, tizenketten, és nagyon nagy katolikus család volt. Apósom nagyon kért, hogy ne legyen probléma, esküdjünk meg katolikus templomban. Akkor el kellett mennem a Szent Annára [*a debreceni római katolikus püspökség központjába – a szerk.*], és akkor kérnem kellett, hogy mint református, katolikus templomban esküdjek meg. És akkor azt mondták, hogy akkor esküdhettek meg, ha én áttérek katolikusnak. És akkor durva voltam, mert azt mondtam: „Abból már maguk nem esznek!” Akkor megnyitották előttem az ajtót — hát csúnya volt, mert ilyet nem mondhattam, hogy nem esznek — és mondták, hogy akkor menjek ki. Mondtam, nagyon boldogan. És akkor be is húztam az ajtót. Akkor apósom orrolt rám, hogy férjemet kitagadják, – mármint a család. Mondtam, nem baj, akkor élünk vadházasságban. Mivel a férjem volt az első unoka, akit a nagyszülők a tenyerükön hordoztak, várható volt, hogy a nagyszülők kitagadják férjem. De azt gondoltam, biztos nem fog férjem elhagyni a nagymama végett, vagy ha elmegy, akkor a török a lekvárosban [*hadd menjen – a szerk.*]. De akkor mégiscsak megesküdtünk katolikus templomban. Végül csak hozzájárult a katolikus egyház.

A szüleim könnyen vették a dolgot. Noha templomba járók voltak, de volt, amikor két-három vasárnap kimaradt, vagy egy vasárnap kimaradt. Vagy egy se maradt ki. De azért nem nehezteltek, hogy katolikus templomban esküdtem. Ráadásul édesapám katona volt, semmit nem tudtunk róla évekig, fogságba került. Édesanyám meg mindig azt mondta: „Szeretted, hát akkor legyen így.”

Friss házasok, megpróbáltatások – 1945

A nővéremék már a háború előtt is a Könyök utca 4. szám alatt laktak. Ez a ház egy zsidó kereskedőé volt, és amikor őket 1944-ben elvitték, a lakásuk megüresedett. Édesapám katona volt — emlékszem, hogy emiatt csípett minket a bolha, mert hazahozta a ruháján —, és ekkortájt őt is elvitték a frontra, semmit nem tudtunk róla. Röviddel később bejöttek az oroszok is. A sógorom hogy repülőtiszt volt, mikor bombázás volt a repülőtéren, azt mondta édesanyáméknak – mert a lakásunkat szintén bombatalálat érte, így maradtunk semmi nélkül —, hogy a nővéremmel együtt menjenek ki Pallagra, mert oda vonult ki az alakulat is. Kimentek Pallagra, hogy nagyobb

biztonságban legyenek, de mivel nekem ekkor már férjem volt, nem akartam tőle elválni. Mondta a férjem is, hogy: „Beszélj anyuval, hogy maradjál itt minálunk.” Nekem sem kellett egyéb, én boldogan megkértem, hogy: „Anyu, hadd maradhassak itt, mert anyuék kimentek Pallagra, mit tudom, hogy mikor látjuk egymást, mi történik az életünkben.” Anyósom nagyon boldog volt, örült, és akkor odamentünk lakni.

Akkor a nővéremmel valahogy fel tudtuk venni a kapcsolatot Pallagon, és mondta, hogy: „Költözzetek oda be annak a zsidó tulajdonosnak a lakásába. Őket elvitték. Kérjetelek engedélyt a lakáshivataltól.” Akkor megigényeltük és meg is kaptuk a lakást. Ki is utalták nekünk. De mivel férjem nem volt kommunista — hogy, hogy nem, be-súgták, hogy férjem nem kommunista, én se vagyok az, a sógor meg repülőtiszt —, ki akartak bennünket lakoltatni. Ki is lakoltattak 1945 augusztusában, akkor én már nyolc hónapos terhes voltam. Kipakoltak a csatorna alá az udvarra, ottan laktunk majdnem, míg meg nem szültem.

Egyszer aztán a férjemet elvitték a városházára, ott kihallgatták, hogy letartóztatják. Én kérdeztem azt a két fogdmeget, akik érte jöttek, hova viszik férjem. Ellöktek, pedig terhes voltam, én gyorsan felszedtem a ruhámat és távolról mentem utánuk. Nagyon siettek, én nem tudtam annyira sietni, de úgy távolról láttam, hogy a városházára mentek be – ez tőlünk úgy egy kilométerre, 10-15 perc gyalogútra volt. És akkor én utánamentem az épületbe, de nem láttam senkit. Ahol láttam irodákat, mindenhova bementem volna, de zárva volt az ajtó. És egyszer egy ajtó megnyílt, és akkor láttam, hogy a férjem ott áll háttal egy íróasztalnak, és az a két fogdmeget ott volt mellette, és egy idős úr ott ült és vallatta. És akkor a férjemet az egyik fogdmeget jobbról fogta, a másik meg balról pofon akarta ütni. Odamentem, és mondtam neki — már meg voltam vadulva —, hogy rá ne merje tenni a kezét, mert itt fojtom meg.

Az az idős úr kommunista volt, de nagyon rendes — az isten áldja meg ott, ahol fekszik! —, azt mondta: „Fiúk, hagyjátok!” Akkor megfogtam férjem kezét, odamentem ehhez az úrhoz, és mondtam, hogy köszönöm szépen. Mondta, hogy nyugodjak meg, és üljünk le mind a ketten. Mondtam: „Nagyon szépen kérem, a férjem ártatlan. Soha sehova, se ide, se oda nem húzódott. Teljesen semleges volt, hagyjanak neki békét.” Nagyon rendes volt az az idős úr, és mondtam neki, hogy van egy kérésem: „Ha a férjemet igazságtalanul letartóztatják, nem bánom, inkább verjenek agyon, de

férjemet nem engedem. Ha őt elviszik, engemet is vigyenek el.” Azt mondta az illető: „Idefigyeljen, kedves! Szavamat adom rá. Hagyja el a termet ezen az ajtón — egy mellékajtó volt —, itt menjen ki. Itt a kezem, Isten engem úgy segéljen!” Kommunista volt. És ő mondta, a kommunista: „Isten engem úgy segéljen, itt a kezem, a férje otthon lesz, mire maga hazamegy.” Mondom: „Tudom. Tudja, mit mondok? Az Úristen, itt mondom maga előtt... átkot mondok magára, ha engemet becsap.” – Nyugodjon meg, felelte. De otthon is volt férjem, hazaengedték.

Akkor a lakáshivatal kiutalt egy másik lakást a Bethlen utca 4. szám alatt, és akkor ott laktunk 50 évig. Ez egy ügyvédnek volt a lakása, egy nyolcszobás lakás. Ezt felosztotta a hivatal háromfele, három családnak, és akkor nekünk jutott szintén egy szoba, de az szép nagy volt – hát egy ügyvédnek a lakása volt. Mondani se kell, salétromos volt, de szép nagy ikerablak volt rajta. Rendes padlós volt. De akkor az oroszoknak ott volt mézárszék, hát a padló véres volt, meg az ajtó véres volt. Különben mint lakás megfelelő volt, csak rendbe kellett hozni. Tehát volt a nagyszoba, és az egyik szobából pedig konyhát alakítottunk ki. Volt egy előszoba és egy terasz is. Ez volt a mi lakásunk. Fürdőszoba, az nem volt. Egy fürdőszoba volt, ami közös volt.

Ahogy mondtam, a bombázások miatt még 1944 nyarán megszűnt az iskola, ahová a férjem járt, s mivel az apósom a vasútnál volt, akkor bekerült a férjem az üzletigazgatóshoz mint távírdász. Ez volt az első munkahely, ahol valami pénzt keresett egy darabig, mert mondták neki, hogy lépj be a kommunista pártba. És akkor jött nekem, hogy: „Kató, mit csináljak?” Mondtam: „Semmit.” – „De akkor elengednek.” – „Hát akkor majd elengednek, majd csak lesz valami.” – „De akkor majd miből élünk meg?” Mondom: „Mit tudom én?” Akkor ő belép. Mondom: „Ha belépsz, akkor kettévágódik az utunk.” – „Ne gyerekeskedj! Terhes vagy, meg fogsz szülni hamarosan. Mi lesz a gyerekkel?” Mondom: „Majd valami lesz. Fogalmam sincs róla.” Lényeg, hogy nem lépett be. El is engedték.

Hát mi olyan irdatlan szegénységben voltunk előtte is, de utána még inkább, hogy... Ha azt a mai emberek átélnék, nem tudom, hogy hogy bírnák ki. Nem is tudom, hogy mi hogy bírtuk ki. Többet sírtunk, mint ettünk. Mondjam? Nem mondom.

Másnak is nehéz volt...

A háború után vitték el Sántha professzor urat Debrecenből a Szovjetunióba, megműteni egy nagy államfőt. Innét. Szovjetbe. Nem volt kommunista. Semmilyen, seho-
va nem tartozó ember volt, oda vitték el. És mikor már vége lett a háborúnak, valami-
ért jártam a Nagyállomás felé, és vártam a villamost. S egyszer így valaki megfogja a
vállam, előrehajol és azt mondja: „Kató! Kezét csókolom!” Megismertem, mert a vo-
nás azért csak megvolt. Összetörve, megöregedve, pedig aligha volt 50 éves, meg-
roggyanva... egy kopott, koszos ballonkabát volt rajta. Mondom: „Professzor úr! Hát
professzor úrral mi van? Tudom, hogy Gyarmatra [*Balassagyarmatra – a szerk.*] he-
lyezték. Mi történt professzor úrral? Hogy kerül ide?” Akkor megfogta a kezemet: „Ne
szálljon a villamosra. Menjünk el egy kicsit sétálni.” És akkor elmondta, hogy igen,
igen, ő mondott egy mondatot a sztahanovistákról vagy miféleképpől, nem értett egyet a
rendszerrel, és ezért történt vele, ami történt.

De hogy milyen ember volt? – sok olyan magyar kellene! Hiába volt professzor, olyan
szegénységben... ne úgy értse, hogy olyan földhözragadt szegénységben éltek, de
szegénységben éltek. Az nem volt nagyképű, az nem volt, hogy jaj, én! Megvolt a
titulus, mikor vizit volt, akkor ment az egész slepp, de biztos nem az ő személye kí-
vánta, vagy ő akarta, nem az ő egyéniségéből volt, hanem az a klinikai rendhez hoz-
zá tartozott, hogy a takarítótól kezdve mindenki ment, mikor a profvizit volt. A maga
otthonában nem szégyellt a foltos ágyneműbe feküdni. És amikor olyan földhözra-
gadt szegény ember jött hozzá, hogy megvizsgálja, mert csak őtőle várt reményt, az
10 fillért el nem vett tőle. 10 fillért el nem vett tőle! Rimánkodott a kisöreg, hogy: „Pro-
fesszor úr, hadd háláljam meg! Ezt professzor úrnak raktam össze. Ne sértsen már
meg!” – „Menjen, kedves! Jobban kell magának. Nekem van mit ennem. Majd aki-
nek van, az majd kifizeti maga helyett.”

A szocializmusban

Az 50-es években épült a Biogal, és akkor a sógorom (Irén nővérem első férje, a re-
pülőtiszt) valamilyen könyvelési tanfolyamot végzett, Kálász, vagy mi a bánatnak hív-
ták, nem tudom. És ő oda bekerült. Mondtuk neki, hogy: „Te Gyuszi! Próbáld már
meg Sanyit bevinni.” Azt mondja: „Bejönni bejöhet, mert most indult el a gyár, de
csak udvart seperni.” Mondtuk: „Nem baj, csak valami állása legyen.” És akkor oda
bekerült a férjem mint udvari munkás, meg a raktárakból vegyi anyagot meg ruhát,
meg tisztítószerrel hordani fel az üzemekbe.

Oda került be, csinálta valamennyi ideig, és akkor adódott egy lehetőség. Látták az ő magatartásáról, hogy nem oda való, és akkor a kísérleti labornak a vezetője, dr. Pólya Kálmán megállította és mondta neki, hogy ő látja azt, hogy nem egy olyan személy, aki ide való, máshol volna neki a helye. Azt ajánlja, hogyha van kedve, a vegyipari technikumot végezze el. Szólni fog a Patkovszky igazgatónak, hogy engedje őt el iskolába. Így elkerült ő oda a vegyipari iskolába, el is végezte. Először volt a fermentálóban, ami azt jelenti, hogy körülbelül három emeletes, 20-25 méter széles betonhengerben kavarták a penicillin alapanyagát, és pallódeszkán eresztették le, mikor ő volt műszakban. Őt is, mást is pallódeszkán eresztették le, a deszka be volt vágva, hajókötéllel át volt kötve, fogták odafentről ketten. Őket leeresztették ebbe a betonkádba, és a penicillinnek a kicsapódott salakanyagát a betonkádról spaklival le kellett kaparni. Ott volt egy darabig, mikor az udvarról bevitték. Közben beiratkozott már, és mikor elvégezte, ide tették osztályvezetőnek vagy műszakvezetőnek. A kísérleti labornak volt a vezetője. Már nem tudom, húsz évig vagy meddig volt a Biogálnál. Onnan jött el nyugdíjba.

Közben én, ahogy a kislányom, Erika 1945. szeptember 19-én megszületett — egyébként ő katolikus lett —, otthon voltam vele négy évig. Akkor épült az SZTK a Bethlen utcán. Ugye a pénz, az mindég kevés, most is, régen meg pláne. Az udvarban volt egy nagyon rendes család, ahol az édesanya odahaza varrt, és úgy felhozódott egyszer, hogy elmennék dolgozni, nem vigyázna-e a gyerekre. Mondta: „Menjél nyugodtan, Kató, ha nem is nyolc órát, négy órába vagy hat órába, ha felvesznek, akkor menjél el.” El is mentem, négy órába felvettek, és akkor egy darabig ottan dolgoztam mint ápolónő a fizioterápián; majd mikor már a gyerek nagyobb lett, nem volt vele annyi baj, akkor kikerültem a klinikára vissza. Ekkor a Gyermekklinikára kerültem. Úgy vettek fel, hogy nem egy stabil helyre, hanem ha szabadság van, ha betegség van, akkor egyik helyről a másikra helyeznek. Így pendliztem a Szemklinikán, pendliztem a Gyermekklinikán, a Gyermekklinikáról átkerültem a szülészetre.

És akkor '56 előtt jött ez a második hullám, és akkor a tisztí főorvost — Tarczali Dezsőnek hívták —, én őt a Gyermekklinikáról nagyon jól ismertem, de akkor már nagyon ciriburis [*feszült - a szerk.*] volt a helyzet megint. Jöttem hazafele szolgálatból, ő meg ment, és a klinikatelepen találkoztunk össze. Akkor mondta nekem: „Hol dolgo-

zik, Kató?” Mondtam, hogy a szülészetén. „Hogy érzi magát?” Hát, mondom, jól, csak az a baj, hogy gyerek van, a férjem akkor itt a Biogálnál már három műszakban dolgozott, és sokszor a gyerek be van magába zárva. És hát, mondom, ideges vagyok nagyon érte, hogy kicsi ahhoz (9-10 éves forma), hogy ő egyedül aludjon éjszaka. Azt mondja: „Idefigyeljen csak, Kató! Szervezem most a házi gondozói szolgálatot. És hogyha beviszem magát oda, eljönne?” Mert akkor ő ott már tisztii főorvos volt. Mondom: „Főorvos úr! Én ennek nagyon örülnék. És ott hogy van szolgálat?” – „Ünnepnap, vasárnap, éjszaka szabad.” És a fizetésem több lett volna. Hogy mennyivel, azt már nem tudom. „Főorvos úr — mondom —, ott vagyok abban a pillanatban.” Akkor én onnan kikerültem, lehettem olyan 30 éves, és 20 évig voltam a Péterfia utcai körzetben. Onnan jöttem el nyugdíjba. Ott lerokkantoltak engem 49 éves koromban. Nem töltöttem le a nyugdíjévet, hanem leszázalékoltak, és úgy jöttem el.

Közben a lányom cseperedett, s a Mester utcára járt általános iskolába. Ötödikig kitűnő tanuló volt, nem volt még egy négyese se. Ötödiktől kezdve ugye, jött az a bizonyos korszak, akkor lement a tanulmányi átlaga, hát bizony volt, mikor becsúsztott 2-3 hármas is. Akkor már egy közepesre ment le az átlag. Akkor elkerült Pallagra, a technikumba. Az egy olyan ugródeszka volt, mert a vegyipariba szeretne volna a férjem adni, de ott már betelt a létszám, és akkor ez a mezőgazdasági technikum egy ugródeszka volt. Addig vacilláltunk, amíg a felvételek beteltek. Ide elment, ezt elvégezte, de ő se dolgozott a szakmájában, hanem áthozta a férjem a Biogalba. A Biogalban dolgozott egypár évet, pontosan mennyit, nem tudom, de elég veszélyes üzem volt.

Közben a lányom férjhez ment 1966-ban, bár ezt pontosan nem tudom. A férje Andrassy Sándor lett, aki nagyon jó eszű, de kutya rossz tanuló volt. Ő nem lett csak géplakatos. Ez volt a foglalkozása, ebből ment nyugdíjba. Rengeteg helyen dolgozott. Húsz évig dolgozott az DKV-nál [*Debreceni Közlekedési Vállalat – a szerk.*], onnan jött el mint munkavezető, csoportvezető, de addig sokféle dolgozott. Mert mindig a pénz vitte tovább.

Visszatérve, a gyerek terhes lett, majd meglett a kicsi 1968 körül. Úgy látszik, az Úristennek mindig volt valami szándéka, hogy vezetett. Akkor volt az igazgató az SZTK-ban az Uzonyi főorvos, azzal összetalálkoztam. „Hogy van, Kató? Mint van,

Kató?” – „Főorvos úr, hogy van?” És úgy elbeszélgetünk. „Család van. Hallom, férjhez ment. – „Igen — mondom —, sőt, van egy kicsi, nemsoká megszületik, veszélyes munkahelyen van. Nem örülök, hogy ott van.” Sok volt akkor ott a májbeteg, májasok sokan meghaltak. Mondom: „Nagyon féltém a gyereket.” Azt mondja: „Kató! Hozza hozzánk!” – „És a főorvos úr ezt csak így mondja, hogy hozza hozzánk?” – „Kató, mikor szül a gyerek?” Pontosan nem tudtam. „Tessék behozni, holnap reggel 9-kor várom, és akkor már fel is veszem a gyereket.” Fel is vette a gyereket a fogászatra. A fogászaton volt addig, míg meg nem szült. De az csak olyan látszat munkakör volt. Megszült, de csak nagyon minimális ideig volt otthon. Akkor a bölcsődébe vittük el az unokámat, a Bethlen utca sarkán volt akkor a postásoknak a bölcsődéjük, oda hordta a gyereket a lányom. Ő a fogászaton maradt, és őt is ott a fogászatról százalékolták le, mert baleset érte a térdét, és álló munkát nem végezhetett.

Csak egy unokám született. Ő is lány lett. Már ő is férjhez ment. A férje a pallagi szeretetothonnak a vezető belgyógyásza. Van egy dédunokám is, aki 17 éves. Hála a Jóistennek, hála a Jóistennek, az még jó tanuló. Második lett az iskolában.

A család és a zene

Az édesapám a Kossuth dalkörnek volt a tagja, ami egy rendes polgári egyesület volt. A Kossuth dalkörbe járt, úgy máshova nem jártak a szüleim szórakozni. A dalkör eljárt Miskolcra, Szolnokra, amiről én tudok. Temetésekre hívták őket, esküvőkre hívták őket. Temetésre nagyon gyakran hívták őket, szinte majdhogynem rendszeresen. Esküvőre néha. Híres dalkör volt a Kossuth dalkör.

A férjem vadászkiürtös volt. Járt a zenedébe, mivel volt a MÁV-osoknak, ennek a színjátszó csoportnak zenekara. Ez megint egy olyan kis társaság volt, ahol a dolgozóknak a gyerekeit gyűjtötték be. Ebben a zenekarban játszott férjem nagyon-nagyon sokáig. Ott nagyon sok régi színdarabot játszottak, és mi meg voltunk hívva, meg a szülei, hát a rokonság. De akkor nekünk ez annyira természetes volt. Talán mi akkor nem értékeltük eléggé, hogy ennyire befutott ez a társulat.

Egyébként ez a zene iránti érdeklődés családi vonás volt azért is, mert anyósomnak az édesapja Prágából menekült valahogy a századforduló előtt. Napravniknak hívták,

cseh származású volt. Akkor ő odakerült a vagongyárba mint kárpitos. De őneki Prágában a leszármazottjai nagy zenészek voltak. És akkor anyósom édesapja itt a vagongyárban alakította meg a zenekart. Így itt maradt Debrecenben. Megtanult magyarul, majd itt nősült meg. Magyar nőt vett el, Kiss Juliánnát, és az ő lányuk lett az anyósom, és lett egy közös fiuk, az én férjem. A zenekarban — ahogy én hallottam — az anyósom édesapja fúvós hangszereken játszott. Ketten voltak, akik odavetődtek ehhez a Napravnikhoz, és aztán úgy csapódtak össze, és lett belőle együttes, és úgy alakult meg a MÁV Zenekar — akkor nem hívták még filharmonikusnak [*Debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar, 1923-tól – a szerk.*], hanem Vagongyári Zenekar volt a neve.

Fényképalbum

Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
Fénykép címe:	A Napravnik család
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1910-es évek
Kulcsfigura:	Napravnik Ferenc

A kép Debrecenben készült. Úgy tudom, hogy Ruzicska vagy Szipál műtermében. A férjem anyai nagyszülei láthatók gyermekeik körében. Jobb szélén Napravnik Ferencné, mögötte a férje Napravnik Ferenc áll, a férjem nagyapja. A családfő mellett a fia áll. A másik ülő női alak, a férjem édesanyja Napravnik Mária.

Anyósomnak az édesapja Prágából menekült valahogy a századforduló előtt. Napravniknak hívták, cseh származású volt. Akkor ő odakerült a vagongyárba mint kárpitós. De őneki Prágában a leszármazottjai nagy zenészek voltak. És akkor anyósom édesapja itt a vagongyárban alakította meg a zenekart. Így itt maradt Debrecenben. Megtanult magyarul, majd itt nősült meg. Magyar nőt vett el, Kiss Juliánnát, és az ő lányuk lett az anyósom, és lett egy közös fiuk, az én férjem.

Fénykép címe:	Anyósom, Napravnik Mária lánykori képe az 1912-es vasúti igazolványán
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1912.
Kulcsfigura:	Napravnik Mária

Anyósom nagyon szép lány és nagyon jó asszony volt. Végtelen jószívú volt. A gyerekeit nagyon szerette. És hogy mondjam? Kivette a szájából a falatot a gyerekéért, és adta nekünk, hogy legyen. Jószívú volt. Ennyit tudok mondani róla.

Fénykép címe:	Édesapám legénykori képe
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1910-es évek
Kulcsfigura:	Molnár Lajos

A képet édesapám csináltatta magáról Ruzicska Gyula műtermében, Debrecenben még fiatalkorában. Ami már ezen a képen is látszik, hogy édesapám szeretett volna szépen öltözködni.

Édesapám 1898-ban született Nádudvaron. Hárman voltak testvérek. Nagypám postás volt. Nagyanyám korán meghalt. Nagypám nem nősült meg újból, hanem ő nevelte fel a gyerekeket. Volt egy nővérük, akit Terézkének hívtak, és mikor már nagyobbacska volt, belépett az anya helyett, ő nevelte fel az édesapámat és őneki a testvérét. Aztán Terézke tüdőbajban meghalt, édesapámék már nagyobbak lettek, aztán hogy s mint, én azt nem tudom.

Fénykép címe:	A szüleim esküvői fényképe
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1920 körül
Kulcsfigurák:	Molnár Lajos, Molnár Lajosné (sz. Várady Mária)

Édesapám 1918-1920 körül, elég korán, fiatalon megnősült, olyan 20 éves lehetett. Elvette feleségül édesanyámat, Várady Máriát, aki nála is 7 évvel fiatalabb volt. Az ő édesanyja volt Várady Zsuzsánna. A nagymama nem esküdött meg a férjével, és így édesanyám az édesanyjának a nevét kapta. Majd aztán édesanyám hogy férjhez ment, édesapámnak dolgoznia kellett, ahol most a Mester utcai templom van. Ott, azon a környéken az egész rész egy nagy, hatalmas tűzifa és építőipari kereskedőtelep volt, magán kereskedői kézben. Egy fatelep volt, ahol építőanyagok is voltak. Hogy édesapám milyen iskolákat végzett, azt nem tudom, de valamit kellett végeznie, mert odakerült mint könyvelő.

Szegény világ volt akkor, mikor a szüleim esküdtek. Az első világháború után, mikor az ágyuk egy hordó volt, és egy ajtó a tetejére rakva. És egy szobában volt vagy három család [gyermek]. De a fiatalság ugye tombolt kettőjünkben.

Fénykép címe:	A férjem gyerekkori képe
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1926. július 16.
Kulcsfigura:	Szűcs Sándor

A fénykép 1926 nyarán készült Debrecenben, amelyen a férjem látható 5 éves korában. A kép akkor került hozzám, amikor férjhez mentem, és akkor az anyósom összeszedett néhány felvételt s azt mondta: „Ez a tied. Vidd haza magaddal!”

A férjemet már 12 éves koromban ismertem, akkor még ő is gyerek volt. Akkor a férjem a piaristákhoz járt, volt nekik ilyen barna egyensapkájuk. Jöttek a fiúk keresztül a temetőn, lerakták iskola után a táskát és nekiálltak ott focizni. Mi ezt a jelenetet többször láttuk. És akkor épp kiszúrtam a férjemet. Jaj, mondom a nővéremnek, meg Kabai Mancinak – úgy hívták azt a kislányt – nézzétek már, de helyes ez a kisfiú! Hova járhat ez, kiknek van ilyen egyensapkájuk? És akkor mondták: Hagyjad, ő katolikus, a piaristákhoz jár. Hát azt mondom: Mit baj az? Szép kisfiú, szép kisfiú, énnekem nagyon tetszik.

Fénykép címe:	Molnár Katalin leánykori képe
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1930 körül
Kulcsfigura:	Molnár Katalin

Ezen a képen én (Molnár Katalin) vagyok. Ezen a leánykori fotón lehettem úgy 13-14 éves. A fotót a neves debreceni fényképész Hapák készítette 1930 körül.

Mint gyerekek, nagyon nehezen éltünk. Pedig édesapám nem keresett rosszul, én úgy hallottam. Hogy mennyit, arról fogalmam sincs, csak azt tudom, hogy a nővérem kapott mindig egy cipőt vagy egy télikabátot, vagy ruhát, azt mindig örököltem én, utánam örökölte a húgom. És az volt csak, egy pár magas szárú cipő télen-nyáron, tavasszal-ősszel.

Egy szoba-konyhás, spájzos lakásban éltünk négyen-öten, amit a szüleim béreltek a 20-as évek végén. Akkoriban ki volt az ablakokba írva: kiadó, kiadó, kiadó. Mindig az úgy volt, hogy megkereste a lakó a tulajdonost, és mondta neki, hogy ez a kiadó, nézzék meg. Ha megfelelt, megegyeztek az árban, és akkor ott laktak mindaddig, amíg azt nem mondta a házigazda, hogy megemeli a bért. Aztán az vagy imponált, vagy nem, vagy esetleg jobb anyagi körülmények közé került a bérlő, mint édesanyámék is. Mert a Kurucz utcáról elköltöztünk a Dembinszky utcára, onnan meg a 30-as évek elején beköltöztünk a Széchenyi 42. alá, mert már — gondolom én — kicsit anyagilag könnyebb volt. Ez már nagyobb lakás volt.

Fénykép címe:	A 19 éves férjem
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1940.
Kulcsfigura:	Szűcs Sándor

Ezen a képen a férjem alig 19 éves. Vasutas egyenruhába öltözött, mert az apósom a vasútnál dolgozott, meg hát nyilván a férjem is akarta viselni, hiszen a vasútnál volt ilyen tisztí főiskolás; de az iskolát nem tudta befejezni, mert jött a bombázás, és akkor az egész állomást, mindent levitt, tantermet, mindent – és akkor a hallgatók szerementek. Akkor végeztek volna, július végén. De azt hiszem, júniusban jött a bombázás, úgyhogy vége lett a képzésnek. Azután lehetett — bizonyítvány híján — követ hordani meg romot takarítani, meg éhezni...

Fénykép címe:	Molnár Katalin zöldkeresztes ápoló
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1943.
Kulcsfigura:	Molnár Katalin

A zöldkeresztben végeztem, ahol most a klinikán az urológia van, ott volt a képző. De amikor elvégeztem, ki is tört a háború, és hozták befele a sebesülteket a hadikórházba, amit a Péterfia utcai gimnáziumból alakítottak ki. Az volt a hadikórház. Ott látták el a sebesülteket. És én akkor oda jelentkeztem mint önkéntes ápolónő. Fizetést nem kaptunk, kosztot és ruhát kaptunk. Akik oda jelentkeztek végzett ápolónők voltak, azok mehettek oda. Akkor kaptuk ezeket a jelvényeket, amelyet én is viseltem akkoriban. Ez látszik is a fényképen.

Akkor volt nekünk egy körzeti orvosunk, akinek a Csapó utca 19. alatt volt a rendelője, oda tartoztunk a Széki tanár úrhoz. De ő közben dolgozott az Idegklinikán, és tudta, hogy én odajárok, és tudta, hogy mikor végzek, és akkor kérdezte, hogy hova megyek dolgozni. Mondtam, hogy fogalmam nincs. Ő tegezett, mert kiskölyök koromtól kezdve odahordtak meg a szüleink is odajártak, és akkor azt mondta: „Idefigyelj, Kató! Én dolgozom az Idegklinikán is, ott vagyok tanár. (Otthon közben csinálta ezt a magánrendelését bizonyos napokon.) Megpróbállak betenni oda, oda bejössz?” „Hú — mondom —, az Idegklinika az egy furi hely nekem, hát nem nagyon...” „Gyere el, próbáld meg, meglátjuk.” Elmentem a megbeszéltek időben, és ott akkor betettek a diliosztályra. Ott voltam egy hónapig. És akkor megkérdezte tőlem, hogy: „Na hát hogy passzol neked?” Mondom: „Tanár úr, valahol dolgoznom kell, valahol meg kell szoknom, válogatásra nem nagyon van mód. Ha maradhatok, akkor maradok.” Akkor öt évig, végig a háborúig, 1944-ig ott dolgoztam, – a nyílt osztályon is, a zártosztályon is. Jóleső érzés, mert egy hónap után odatettek

osztályvezetőnek, ám jött közben a háború, és akkor én eljöttem. Édesanyám közben otthon volt, nem dolgozott sehol. Édesapám meg katona volt. Mikor édesapám meghalt, akkor a háború után ment el csak dolgozni édesanyám.

Fénykép címe:	Anyósom vasúti igazolványa 1943-ból
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1943.
Kulcsfigura:	Szűcs Sándorné (sz. Napravnik Mária)

Anyósom, Szűcs Sándorné arcképes vasúti igazolványa 1943-ból. Erről annyit tudok mondani, hogy mindenki kapta, aki a vasútnál volt. Apósom a vasútnál volt, ott dolgozott. Minden vasutas dolgozó arcképes igazolványt kapott, és csak úgy szállhattak fel a vonatra, hogyha ezt az igazolványt felmutatták a jegykezelőnek. Mert hiába mondta, hogy illetékes rá, ha nem tudta magát igazolni, nem utazhatott. Ezzel ingyenesen lehetett utazni egész Magyarország területén.

Fénykép címe:	Az otthonunk udvarán 1943 nyarán az édesanyámmal és a húgommal
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1943. nyara
Kulcsfigura:	özv. Molnár Lajosné (sz. Várady Mária)

A kép 1943 nyarán készült azon az udvaron, ahol laktunk, a Széchenyi utca 42. szám alatt. Rajtunk kívül még két család élt itt. Jobb szélén ül édesanyám, közepén van a húgom, Ila, és baloldalt pediglen én. A háttérben látszanak a lakások, a kép bal felszélén pedig a kapualj is feketélik. Az előtérben látszik a téglából rakott járda, ezen közlekedtünk, itt jöttünk végig a lakásokig. Látszik az is, hogy az udvaron volt egy kis kert. A lakás kicsi volt: egy szoba-konyha és spájz volt mindössze, a fürdőszoba viszont közös volt. Udvara is csak kicsi volt, de 18 lakó lakta.

Ez a ház Temesvári Gézáé volt. Nagyon gazdag ember volt, a Kandia 5. szám alatt volt neki szintén saját háza, egy nagyon szép háza, még most is nagyon szép, egy patinás ház. Ez a Széchenyi utcai ház megint a saját tulajdona volt, gondolom azért, hogy kiadja lakóknak, és a lakók meg fenntartsák a ház állagát. Ebből élt, de emellett állása is volt fent a városházán, egy magasabb beosztásban volt. De ő nagyon rendes ember volt. Itt nagyon sokáig laktunk. Emlékszem, itt szivar alakú, szép vaskályhánk volt. Akkor azok mentek. A túlsó oldalt volt szemben velünk egy zsidó üzletember, Grünfeld Salamon. Ahogy mi így laktunk a baloldalt, a jobboldalt volt ez az üzlet. Abba az üzletbe jártunk, meg ahol a benzinkút van, azzal szemben is van most is egy fűszerbolt. Erre a két helyre jártunk. Kenyérért meg idejártunk, ahol most is kóser kenyeret sütnék, ott van egy zsidó pék. Akkor is zsidó pék volt, akkor is odajártunk kenyérért.

Fénykép címe:	A vőlegényem és én 1944 tavaszán
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1944 tavasza
Kulcsfigura:	Molnár Katalin

Ez a kép az Idegklinika előtt készült körülbelül 1944 tavaszán, mert — jól emlékszem — utána jött a bombázás 44 júniusában. Én akkor ott ápolónőként dolgoztam. A férjem, még akkor udvarolt nekem, ahogy egy fiú udvarol egy kislánynak, de nem ilyen szabatosan, mint most. Virágot? Ó nem. Azt nem vett, nem volt arra pénz. Meg akkor nem is volt divat. Ha megfogluk egymás kezét, vagy megfogta a karomat... Hát már átölelni, az nagyon nagy szó volt. Megcsókolni! Egy pár méter futás után, amikor már ő is kidöglött, én is. Kereket oldott, ott hagyott, és elment. És én meg haza mentem sírva, hogy te bolond, mikor a nyavalya majd kitör, akkor hogy lehettél ilyen szamár? Na, mondom, biztos elment, itt hagyott megint. Mi a csodáért nem engedted meg? És akkor vártam a napokat, hogy fog jönni, nem fog jönni. Eltelt egypár nap, és akkor jelentkezett, és én azt hittem, hogy felszállok a mennybe a boldogságtól. És akkor megcsókol. Meg is engedtem. Boldogan megengedtem. Akkor már nem szaladtam el. Nem én! Nem én! Jaj, dehog! Sokkal jobban szerettem...

Fénykép címe:	Édesanyám az 1940-es évek végén
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1945-50. között
Kulcsfigura:	özv. Molnár Lajosné (sz. Várady Mária)

Ez a kép Hapáknál készült, akinek a Csányi utca 6. szám alatt volt a műterme. A felvételt édesanyám magáról készítette valamikor 1945 és 1950 között, azért, hogy a gyerekeknek szétosza, és hogy legyen ő róla nekünk megemlékezésül egy képünk. Ekkor édesanyám még csak a 40-es évei első felében járt, de már özvegy volt.

Fénykép címe:	A férjem jószágetetés közben
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1953-55. között
Kulcsfigura:	Szűcs Sándor

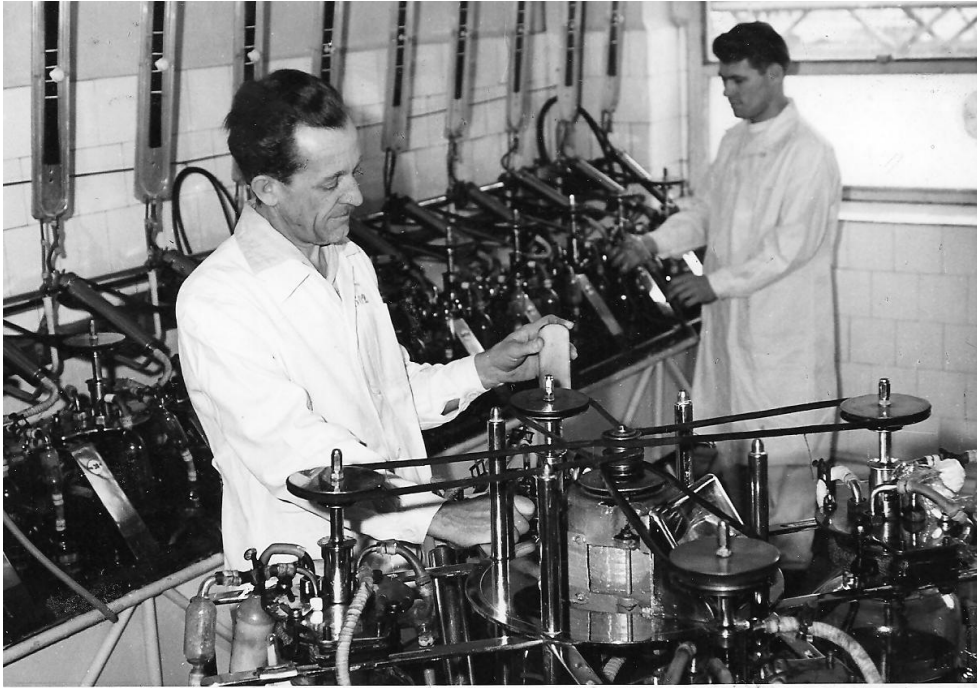
Ez a felvétel körülbelül 1953–55 között készült, valahogyan így. Akkor a Betenyica 4. alatt laktunk. Volt az udvar hátulján egy baromfiudvar, és mivel a férjem nagyon szeretette a jószágokat, állatokat, volt baromfink, köztük vörös izlandi tyúkok. Volt majdnem száz, és ezek tojtak, s akkor hordtuk a tojást a Hámán Kató utcára a keltető állomásra, oda adtuk le.

Fénykép címe:	Az unokánkkal a fürdőben
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1960-as évek közepe
Kulcsfigura:	Szűcs Sándor

Ez a fotó a debreceni nagyerdei fürdőben, körülbelül 1964–65 körül készült, amit alighanem a vejem vett filmre. Az unokám, a férjem és a hátuk mögött pediglen én vagyok. Nem jártunk rendszeresen a fürdőbe, csak úgy alkalmanként. Amikor a kép készült a lányomé is ott voltak, csak éppen valahol máshol voltak. A férjem tudott úszni, mert a katonaságnál utász volt, úgyhogy ő tudott úszni, más a családból senki.

Sok mindent lehetett venni a strandon, mert ott volt egy étterem, és ott rendesen, mindenféle étel... a pörkölttől, a töltött paprikától kezdve, a roston sült halton és a gulyáslevesen át, a babgulyásig mindent lehetett kapni, ha volt pénze az embernek. Mi azonban nem vettünk semmit. Otthonról hoztunk magunkkal ennivalót, vagy mikor hazamentünk, akkor odahaza ebédeltünk. Az, hogy egy sör vagy egy kávé, vagy egy üdítő a kicsinek... igen, azt megvettük. Akkor már jól ment a dolgunk. Közben labdázunk az unokánkkal, vagy hintáztott a gyerek, vagy a gyerekmedencébe vittük el, esetleg a hullámfürdőbe vittük be, de az unokám nagyon félt a víztől.

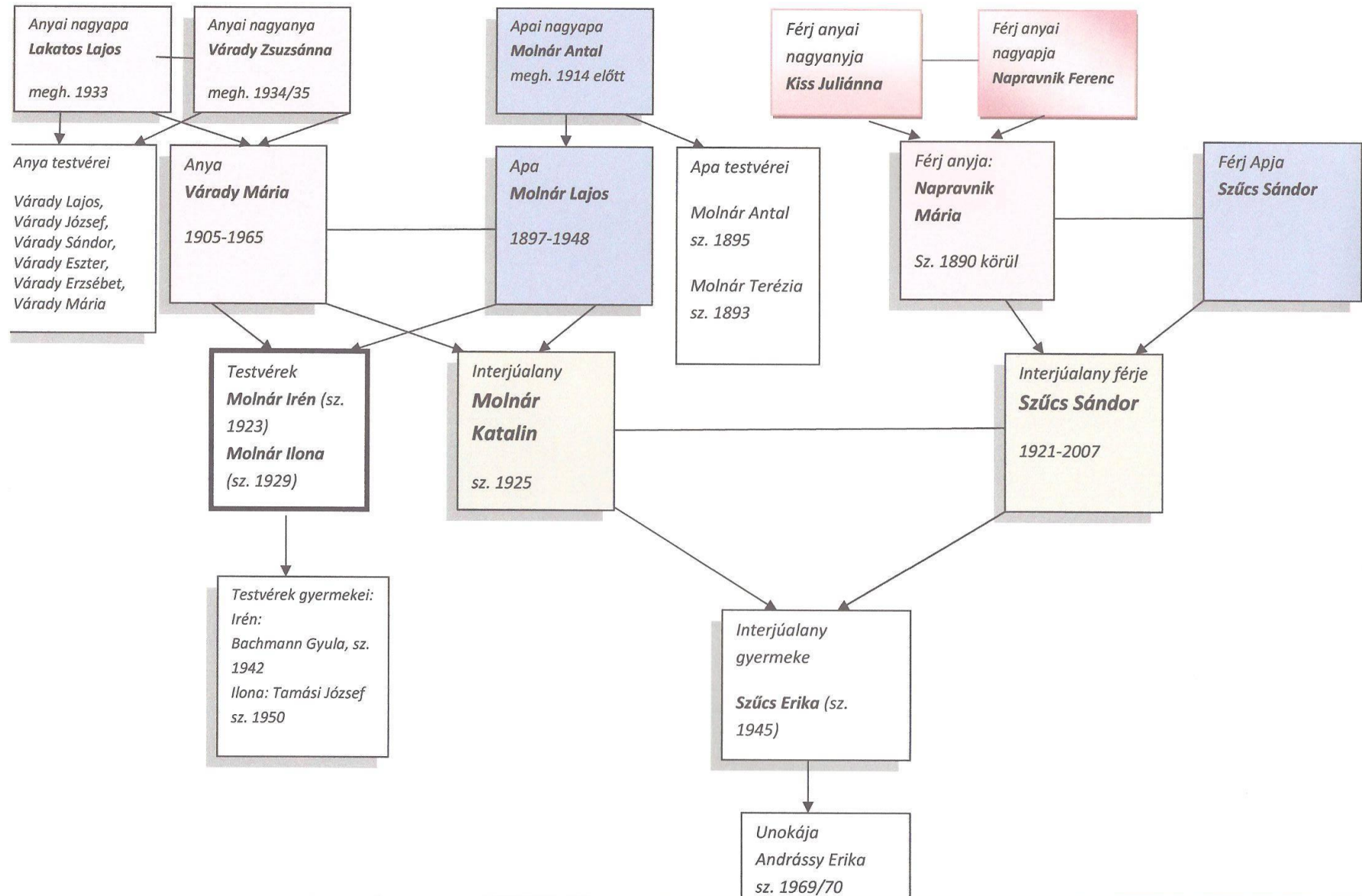

Fénykép címe:	A férjem munkaközben a Biogal kísérleti laborjában
Interjúalany neve:	Szűcs Sándorné (sz. Molnár Katalin)
A fénykép készítésének helye:	Debrecen
A fénykép készítésének éve:	1970-es évek vége
Kulcsfigura:	Szűcs Sándor

Itt a férjem van. A Biogal Gyógyszergyárban dolgozott, mivel elvégezte a vegyipari technikumot később ide, erre a részlegre került. Na de előtte ott, a Biogalban volt udvarsepregető, mivel nem vették fel sehova, mert piros könyve [*párttagsági könyv – a szerk.*] nem volt. Ott volt egy darabig, mikor az udvarról bevitték. Közben beiratkozott a vegyipariba, és mikor elvégezte, ide tették művezetőnek a kísérleti laborba. A kép is ott készült valamikor az 1970-es évek végén.

A háttérben az egyik kollégája, Sándor is látható, mint ahogyan azok a műszerek és eszközök is láthatók, amelyekben az anyagot kísérletezték ki. Ez egy keverőasztal volt. És ezen a keverőasztalon voltak ezek a lombikok. Ebben voltak azok a vegyi anyagok, amelyekkel dolgoztak. Az üvegekben valamilyen gyógyszeralapanyag volt, amit aztán ráraktak a rázóasztalra, hogy összedolgozódjon az a vegyi anyag, ami ebben benne volt, mint a penicillinnek valamilyen alapanyaga.

Családja

Az interjúalany és családja

Interjúalany

Teljes név:	Szűcs Sándorné, sz. Molnár Katalin
Születési hely és idő:	Debrecen, 1925
Hol élt még:	-
Iskolai végzettség:	4 polgári, zöldkeresztes ápolónőképző
Foglalkozás:	ápolónő
Nemzetiség:	magyar
Vallás:	református

Testvér 1.

Teljes név:	Cseh Sándorné, sz. Molnár Irén
Születési hely és idő:	Debrecen, 1923
Hol élt még:	-
Halálozási hely és idő:	Debrecen, 1995
Iskolai végzettség:	ipari iskola
Foglalkozás:	fodrász, étterem vezető
Nemzetiség:	magyar
Vallás:	református
Házastárs:	Cseh Sándor (második férj)
Gyermekei:	Bachman Gyula (első férjtől) sz. 1942., repülőstiszt

Testvér 2.

Teljes név:	Tamási Józsefné, sz. Molnár Ilona
Születési hely és idő:	1929
Hol élt még:	-

Halálozási hely és idő: Debrecen, 2010

Iskolai végzettség: vendéglátóipari szakiskola

Foglalkozás: pénztáros, pincér (Aranybika, 1950-es évektől)

Nemzetiség: magyar

Vallás: református

Házastárs: n.a.

Gyermekei: Tamási József (sz. 1950)

Házastárs

Teljes név: **Szűcs Sándor**

Születési hely és idő: Debrecen, 1921

Hol élt még: -

Halálozási hely és idő: Debrecen, 2007

Iskolai végzettség: 4 polgári, vasúti tiszti iskola, vegyipari technikum

Foglalkozás: hivatalnok (adóhivatal, 1947-48)
segédmunkás, laboratóriumi asszisztens,
laboratórium vezető (Biogal Gyógyszergyár, 1950-60-as évek)

Nemzetiség: magyar

Vallás: r. kat.

Szülei: anyja: Napravnik Mária, sz. 1890 körül, tisztviselő.
Édesapja Napravnik Ferenc cseh származású kárpitós, Prágából települ Debrecenbe 1900 körül, felesége Kiss Juliánna
apa: Szűcs Sándor, géplakatos (vagongyár)

Testvér: -

Gyermeke

Teljes név: **Szűcs Erika**

Születési hely és idő: Debrecen, 1945

Hol élt még: -

Halálozási hely és idő: -

Iskolai végzettség: mezőgazdasági technikum, fogászati Asszisztensképző (OTI, 1968 körül)
Foglalkozás: bet. munkás (Biogal), fogászati asszisztens (OTI)
Nemzetiség: magyar
Vallás: r. kat.
Házastárs : Andrássy Sándor, géplakatos (Debreceni Közlekedési Vállalat); (Andrássy Gyula ükunokája)
Gyermeke: Andrássy Erika, sz. 1969/70, férje orvos (1 lánygyermek, sz. 1993)

Apa

Teljes név: **Molnár Lajos**
Születési hely és idő: Nádudvar, 1897
Hol élt még: Debrecen
Halálzási hely és idő: Debrecen, 1948 körül
Iskolai végzettség: n.a.
Foglalkozás: tisztviselő
Nemzetiség: magyar
Vallás: református
Testvérei: Molnár Antal, sz. Nádudvar, 1895 körül, kőműves, házastársa: Gellén Margit, gyermeke nem született;
Molnár Terézia, sz. Nádudvar, 1893, htb., hajadon;

Apai nagyapa

Teljes név: **Molnár Antal**
Születési hely és idő: Nádudvar, n.a.
Hol élt még: n.a.
Halálzási hely és idő: 1914 előtt
Iskolai végzettség: elemi isk.
Foglalkozás: postás
Nemzetiség: magyar
Vallás: ref.
Szülei: -

Testvérei: -

Apai nagyanya

n.a.

Anya

Teljes név: **Molnár Lajosné Várady Mária**

Születési hely és idő: Debrecen, 1905

Hol élt még: -

Halálozási hely és idő: Debrecen, 1965

Iskolai végzettség: n.a.

Foglalkozás (évszámokkal): htb

Nemzetiség: magyar

Vallás: ref.

Szülei: n.a.

Testvérei: Várady Lajos

Várady József: szobafestő, gyermeki: 1 fiú, lány,
Budapesten élt

Várady Sándor: szobafestő, nem született gyermeke,
Debrecenben élt

Várady Eszter: htb, egy leánya született

Várady Erzsébet, htb. 1 fú, 1 leánygyermek

Várady Mária: htb

Anyai nagyapa

Teljes név: **Lakatos Lajos**

Születési hely és idő: n.a.

Hol élt még: Debrecen

Halálozási hely és idő: Debrecen, 1933

Iskolai végzettség: n.a.

Foglalkozás: kubikus

Nemzetiség: magyar

Vallás: református

Szülei: n.a.
Testvérei: n.a.

Anyai nagymama

Teljes név: **Várady Zsuzsánna** (nem volt élettársával
megesküdve)

Születési hely és idő: n.a.

Hol élt még: Debrecen

Halálzási hely és idő: Debrecen, 1934/35

Iskolai végzettség: n.a.

Foglalkozás: htb.

Nemzetiség: magyar

Vallás: ref.

Szülei: n.a.

Testvérei: n.a.